[This question paper contains 03 printed pages]

Roll Number: _______________

HPAS (Main) Examination-2018

Sanskrit-II

Time: 3 Hours | Maximum Marks: 100

निर्धारित समय : तीन घंटे | अधिकतम अंक: 100

Note:-

1. Attempt only five questions.
2. Candidates are required to attempt at least *one* question from each of the section in addition to Question Nos.4 and 5 which are compulsory.
3. Question Nos.1-3 from Section A and Question Nos.6-8 from Section B may be answered either in Sanskrit (if applicable) or in the medium of examination opted by the candidate.

सूचना:-

1. केवलं ***पञ्च*** प्रश्नाः समाध्येयाः।
2. ***चतुर्थः पञ्चमश्***चेति प्रश्नौ अनिवार्यौ स्तः। एतद् अनिवार्यप्रश्नद्वयम् अतिरिच्य प्रत्येकं खण्डात् **एकः** प्रश्नः उत्तरार्थं चेतव्यः।
3. खण्ड 'अ' तः 1-3 प्रश्नसंख्याः तथा च खण्ड 'ब" तः 6-8 प्रश्नसंख्याः संस्कृतमाध्यमेन (सम्भाव्यते चेत्) अथवा अभ्यर्थिना परीक्षार्थं स्वीकृतेन माध्यमेन उत्तरितुं शक्याः।

Section A
(खण्ड 'अ')

1. (a) Examine the statement 'there are three qualities in MAGHA' with apt illustrations. (10)

   'माघे सन्ति त्रयो गुणाः' इत्येतत् कथनं सोदाहरणं परीक्ष्यताम्।

   (b) Write an essay on 'दण्डिनः पदलालित्यम्' | (10)

   'दण्डिनः पदलालित्यम्' इति सूक्तिमाश्रित्य एको निबन्धो लिख्यताम् ।

2. Describe the theory of KARMA depicted in Ishavasyopanishad. (20)

ईशावास्योपनिषदि वर्णितः कर्मसिद्धान्तः विव्रियताम् ।

3. Evaluate the significance of 'अभिज्ञान' inin AbhijnanashakuntalamAbhijnanashakuntalam. (20)

अभिज्ञानशाकुन्तले अभिज्ञानस्य महत्त्वं समीक्ष्यताम् ।

4. Write short notes in Sanskrit on the following: (10x02=20)
संस्कृतभाषया अधोलिखितयोः संक्षिप्तटिप्पणी प्रदीयताम्।

(ii) मेघदूतम्

(ii) पञ्चतन्त्रम्

Section B
(खण्ड 'ब')

5. Explain in Sanskrit any ***two*** of the following verses:(10x02=20)
अधोलिखितेषु कयोश्चिद् **द्वयोः** श्लोकयोः संस्कृतेन व्याख्या क्रियताम्:

(क) यदा किञ्चिज्ज्ञोऽहं द्विप इव मदान्धः समभवं
तदा सर्वज्ञोऽस्मीत्यभवदवलिप्तं मम मनः ।
यदा किञ्चित् किञ्चिद् बुधजनसकाशादधिगतं
तदा मूर्खोऽस्मीति ज्वर इव मदो मे व्यपगतः ॥

(ख) एष सर्वेषु भूतेषु गूढोऽऽत्मा न प्रकाशते।
दृश्यते त्वग्र्यया बुद्ध्या सूक्ष्मया सूक्ष्मदर्शिभिः ॥

(ग) यस्मिन् सर्वाणि भूतान्यात्मैवाभूद् विजानतः ।
तत्र को मोहः कः शोक एकत्वमनुपश्यतः ॥

(घ) प्रियं जनमपश्यन्तीं पश्यन्तीं राक्षसीगणम्।
स्वगणेन मृगीं हीनां श्वगणेनावृतामिव॥

6. Translate into Hindi or English any <u>two</u> of the following verses: (10x02=20)
अधोलिखितेषु कयोश्चिद् **द्वयोः** श्लोकयोः हिन्दीभाषया अथवा आङ्ग्लभाषया अनुवादो विधीयताम् :

(क) तं सन्तः श्रोतुमर्हन्ति सदसद्व्यक्तिहेतवः।
हेम्नः संलक्ष्यते ह्यग्नौ विशुद्धिः श्यामिकापि वा॥

(ख) तमर्घ्यमर्घ्यादिकयादिपूरुषः
सपर्यया साधु स पर्यपूपुजत्।
गृहानुपैतुं प्रणयादभीप्सवो

भवन्ति नापुण्यकृतां मनीषिणः॥

(ग) निवारितास्तेन महीतलेऽखिले निरीतिभावं गमितेऽतिवृष्टयः।
न तत्यजुर्नूनमनन्यविश्रमाः प्रतीपभूपालमृगीदृशां दृशः ॥

7. Explain with reference to the context any <u>two</u> of the following: (10x02=20)

अधोलिखितेषु कयोश्चिद् **द्वयोः** प्रसङ्गसन्दर्भनिर्देशपूर्वकं व्याख्या क्रियताम् :

(क) याच्ञा मोघा वरमधिगुणे नाधमे लब्धकामा।

(ख) नटनर्तकगायनवादकवाग्जीवनकुशीलवा न कर्मविघ्नं कुर्युः।

(ग) अहङ्कारदाहज्वरमूर्च्छान्धकारिता विह्वला हि राजप्रकृतिः,
अलीकाभिमानोन्मादकारीणि धनानि, राज्यविषविकारतन्द्राप्रदा राजलक्ष्मीः।

(घ) बालद्रव्यं ग्रामवृद्धा वर्धयेयुरा व्यवहारप्रापणात्, देवद्रव्यं च ।

8. (a) Examine the following verse with reference to the context : (10)

अधोलिखितस्य सोदाहरणं समीक्षा विधीयताम् :

““उत्तरे रामचरिते भवभूतिर्विशिष्यते”” ।

(b) Explain with reference to the context of the following verse : (10)

अधोलिखितस्य प्रसङ्गसन्दर्भनिर्देशपूर्वकं व्याख्या क्रियताम् :

रम्यान्तरः कमलिनीहरितैः सरोभिश्-
छायाद्रुमैर्नियमितार्कमयूखतापः।
भूयात् कुशेशयरजोमृदुरेणुरस्याः
शान्तानुकूलपवनश्च शिवश्च पन्थाः॥

अथवा

किं त्वं भयेन परिवर्तितसौकुमार्या
नृत्यप्रयोगविशदौ चरणौ क्षिपन्ती।
उद्विग्नचञ्चलकटाक्षविसृष्टदृष्टिर्-
व्याधानुसारचकिता हरिणीव यासि॥